Jerzy Sperka

Szafrańcowie, Koniecpolscy, Koziegłowscy, Chrząstowscy. Nieznane koligacje i ich wpływ na funkcjonowanie sceny politycznej w okresie panowania Władysława Jagiełły

Średniowiecze Polskie i Powszechne 1, 134-152

1999

Jerzy Sperka

Szafrańcowie, Koniecpolscy, Koziegłowscy, Chrząstowscy
Nieznane koligacje i ich wpływ na funkcjonowanie sceny politycznej w okresie panowania Władysława Jagiełły

Potrzeba badań związków między czołowymi rodzinami możnowładczymi jest sprawą bezdyskusyjną. Wiedza ta jest nie tylko potrzebna do wyjaśnienia pokrewieństw i powinowactw między czołowymi rodzinami polskiego średniowiecza. Bez tych wiadomości nie jesteśmy w stanie w prawidłowy sposób wyjaśnić procesów zachodzących na scenie politycznej. Wiadomo przecież, iż na kształtowanie się obozów i stronnictw politycznych bardzo duży wpływ miały szeroko rozumiane związki rodzinne[1]. Celem niniejszego artykułu będzie prezentacja nieznanych koligacji między czterema rodzinami, zaliczanymi do elity władzy okresu Władysława Jagiełły, a mianowicie między Szafrańcami, Koniecpolskimi, Koziegłowskimi i Chrząstowskimi. Szafrańcowie, herbu Stary Koń, Koniecpolscy, herbu Pobóg, i Koziegłowscy, herbu Lis, należeli już w tym czasie do możnowładztwa; Chrząstowscy, herbu Kościesza (Strzegomia), byli średnią szlachtą urzędniczą[2]. Wszystkie te rodziny miały jednak wspólną cechę,

[1] Celowość badań genealogicznych, ich współczesne metody oraz praktyczne zastosowanie w różnych dziedzinach historii zostały sprecyzowane i przedstawione w pracy: *Genealogia — problemy metodyczne w badaniach nad polskim społeczeństwem średniowiecznym na tle porównawczym*. T. 1. Red. J. Hertel. Toruń 1982; zob. też kolejne tomy tego wydawnictwa — T. 2. Red. J. Hertel, J. Wroniszewski. Toruń 1987; T. 3. Red. J. Wroniszewski. Toruń 1989; T. 4. Red. J. Wroniszewski. Toruń 1993; T. 5. Red. A. Radzimiński, J. Wroniszewski. Toruń 1996.

[2] Z wymienionych rodzin monografii doczekali się jedynie Koziegłowscy (B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy w XIV—XV w. i ich antenaci*. Gdańsk 1993) i Szafrańcowie (J. Sperka:

uczestniczyły czynnie, w mniejszym bądź większym stopniu, we wspomnianym okresie w życiu politycznym kraju, mając wpływ na rozgrywające się wydarzenia.

Scena polityczna w okresie panowania Jagiełły nie miała oczywiście cech stagnacji i nie była też jednorodna. Początkowo dominowało na niej ugrupowanie „panów krakowskich" (na czele z Melsztyńskimi, Tarnowskimi, Tęczyńskimi i Kurozwęckimi), które — oddając tron polski Jagielle — doprowadziło do unii z Litwą. Wkrótce jednak nowy władca zaczął budować własne stronnictwo, które skupiło w swych szeregach: część dygnitarzy z ugrupowania „panów krakowskich" (m.in. Spytka z Melsztyna, Krystyna z Ostrowa, Piotra Szafrańca), epigonów stronnictw z okresu bezkrólewia po śmierci Ludwika Węgierskiego, tzn. proluksemburskiego, prohabsburskiego, promazowieckiego i wielkopolskich „ziemian", oraz nowych ludzi, wyniesionych na wysokie dostojeństwa przez władcę (najczęściej kościelne, ale także świeckie), wywodzących się ze średniej czy drobnej szlachty (Wojciech Jastrzębiec, Mikołaj Trąba, Mikołaj z Kurowa, Tomasz z Węgleszyna).

Nie wchodząc w szczegóły, należy stwierdzić, iż ugrupowanie królewskie ukształtowało się ostatecznie w końcu lat dziewięćdziesiątych XIV wieku, kiedy król przeciągnął na swoją stronę najpotężniejszego z możnowładców — Spytka z Melsztyna, wojewodę krakowskiego, nadając mu Podole Zachodnie (1395). Natomiast po śmierci w 1405 roku Jana z Tęczyna, kasztelana krakowskiego, przywódcy „panów krakowskich", stało się dominującą siłą polityczną. Układ sił zmienił się, kiedy Zbigniew Oleśnicki, po objęciu biskupstwa krakowskiego w 1423 roku, zaczął powoli skupiać wokół siebie nowe pokolenie dawnych przedstawicieli „panów krakowskich" (Tarnowskich, Tęczyńskich). Od końca lat dwudziestych zaczęła się rywalizacja między wzrastającym w siłę biskupem Oleśnickim i jego stronnikami a ugrupowaniem dworskim, któremu

---

Szafrańcowie herbu Stary Koń. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego w średniowieczu [w druku]. W obydwu pracach zestawiona wcześniejsza literatura. Koniecpolskimi szerzej zajął się F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola z roku 1460*. „Studia Historyczne" 1983, R. 26, z. 2, s. 297—314; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*. Łódź 1998, s. 29—62; zob. też S. Zajączkowski: *W sprawie lokacji miasta Koniecpola na tle sieradzkich majętności Koniecpolskich*. W: „Rocznik Łódzki". Łódź 1980, R. 29, s. 315—329; A. Strzelecka: *Koniecpolski Jakub*. W: *Polski słownik biograficzny* (dalej: PSB). T. 13. Wrocław 1968, s. 516—517; taże: *Koniecpolska Konstancja*. W: PSB. T. 13, s. 510; K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan zwany Taszką*. W: PSB. T. 13, s. 517—519 (w wymienionych pracach zestawiona wcześniejsza literatura). Chrząstowscy doczekali się krótkich biogramów w PSB — zob. J. Kwolek: *Chrząstowski Piotr*. W: PSB. T. 3. Kraków 1937, s. 473—474; K. Piotrowicz: *Chrząstowski Mikołaj* [osobne biogramy ojca i syna]. W: PSB. T. 13, s. 473; por. też W. Sarna: *Episkopat przemyski obrządku łacińskiego*. T. 1. Przemyśl 1902, s. 44—48; *Urzędnicy małopolscy XII—XV wieku. Spisy* (dalej: UrzMp). Oprac. J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P. K. Wojciechowski, B. Wyrozumska. Red. A. Gąsiorowski. Wrocław 1990, nr 203, 424, 499.

przewodzili w tym czasie Szafrańcowie. Do konfliktów dochodziło przy okazji kreślenia i realizacji głównych kierunków polityki państwa oraz obsady najważniejszych urzędów i godności koronnych i ziemskich.

Władysław Jagiełło, pozostając do końca panowania głównym arbitrem tych sporów, wspierał oczywiście swoje zaplecze polityczne, czyli stronnictwo dworskie. Musiał się jednak liczyć z opozycją, która reprezentowała duży potencjał polityczno-ekonomiczny, potrzebny do prawidłowego funkcjonowania państwa. Obydwa rywalizujące stronnictwa starały się pozyskiwać przeciwników za pomocą, między innymi, polityki małżeństw. Z pewnością niektóre mariaże miały cele doraźne (krótkotrwałej neutralizacji, pozyskania dla aktualnego projektu politycznego), inne wiązały poszczególne rodziny na długie lata w działaniach politycznych. Polityka małżeństw to nie tylko rywalizacja między wspomnianymi stronnictwami, to także budowanie własnych koterii wewnątrz tych stronnictw, co zwłaszcza było widoczne w ugrupowaniu dworskim[3].

W niniejszym artykule mam zamiar przedstawić nieznane dotąd koligacje Szafrańców, zawarte z Koniecpolskimi, Koziegłowskimi i Chrząstowskimi. Szafrańcowie należeli do ścisłych współpracowników Jagiełły od momentu objęcia przez niego władzy w Koronie. Piotr (1) Szafraniec, podstoli krakowski, jeden z czterech bezpośrednich negocjatorów unii polsko-litewskiej, był jednym z pierwszych, który przeszedł na stronę nowego władcy. Jego synowie Piotr (2) i Jan kontynuowali politykę ojca. Starszy z braci, Piotr (2), piastował następujące godności: podstolego krakowskiego (1398—1406), podkomorzego krakowskiego (1406—1430), wojewody sandomierskiego (1431—1433), wojewody krakowskiego (1433—1437). Był także kolejno starostą: podolskim (1404—1405), łęczyckim (1406—1418), chęcińskim (1410, 1418—1421), sieradzkim (1418—1437), krakowskim (1431—1432). Młodszy z braci, Jan, kanonik krakowski od 1398 roku, na arenę polityczną wszedł w 1418, obejmując podkanclerstwo koronne, od 1423 roku był kanclerzem, ponadto od 1428

[3] Stronnictwo „panów krakowskich" przedstawił szczegółowo J. Kurtyka: *Tęczyńscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*. Kraków 1997, passim. Ugrupowanie królewskie w okresie panowania Władysława Jagiełły omówił J. Sperka: *Szafrańcowie...*, rozdz. IV (w przygotowaniu osobna praca na ten temat). Z ważniejszych opracowań dotyczących ogólnych przemian na polskiej scenie politycznej okresu panowania Władysława Jagiełły należy wymienić: E. Maleczyńska: *Rola polityczna królowej Zofii Holszańskiej na tle walki stronnictw w Polsce w latach 1422—1434*. Lwów 1936, passim; taż: *Społeczeństwo polskie pierwszej połowy XV wieku wobec zagadnień zachodnich*. Wrocław 1947, passim; W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego. Wiek XIV i XV*. Warszawa 1971, passim; J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria królewska Władysława Jagiełły*. Cz. 1—2. Poznań 1972—1979, passim; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Doradcy Władysława Jagiełły*. W: *Społeczeństwo Polski średniowiecznej*. Red. S. K. Kuczyński. T. 2. Warszawa 1982, s. 188—220; G. Klimecka: *Czy rzeczywiście „doradcy" Władysława Jagiełły?* W: *Społeczeństwo Polski średniowiecznej*. Red. S. K. Kuczyński. T. 4. Warszawa 1985, s. 214—235; J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański: *Władysław II Jagiełło*. Wrocław 1990, s. 313—323.

biskupem włocławskim. Od momentu objęcia urzędu kanclerskiego w 1423 roku stał na czele stronnictwa królewskiego. Wraz z bratem Piotrem w latach 1428—1433 dominowali na polskiej scenie politycznej[4]. Zaprezentowanie więc nieznanych koligacji tej tak ważnej politycznie rodziny powinno przyczynić się do wprowadzenia korekt w postrzeganiu i interpretacji niektórych ważnych wydarzeń oraz łączących się z nimi zachowań poszczególnych przedstawicieli elity politycznej okresu Władysława Jagiełły.

Koligacje Szafrańców z Koniecpolskimi

Koligacje Szafrańców z Koniecpolskimi nie były do tej pory znane. W literaturze genealogicznej problem ten nigdy nie został podniesiony z jednej prostej przyczyny: żadne z zachowanych współczesnych, a jednocześnie bezpośrednich źródeł (zapiski sądowe, dokumenty, źródła narracyjne) nie wspominają o takich związkach[5]. Wydaje się jednak, iż dysponuję poważnymi przesłankami, które pozwalają na identyfikację Kochny, żony Jakuba z Koniecpola, wojewody sieradzkiego (zm. 1430) z córką Piotra (1) Szafrańca, podstolego krakowskiego (zm. 1398).

Do tej pory pochodzenie Kochny (Konstancji), wychowawczyni synów Władysława Jagiełły, było nieznane. A. Strzelecka wysunęła wprawdzie domysł, iż mogła pochodzić z Węgier[6], utożsamiając ją z dwórką królowej Jadwigi, wymienioną jako *Czochna* w rachunkach królewskich w 1394 roku[7].

---

[4] UrzMp, nr 344, 275, 984, 470, 1262, 1264, 1292; *Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV—XVIII wieku. Spisy* (dalej: UrzCentr). Oprac. K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziela, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska. Red. A. Gąsiorowski. Kórnik 1992, nr 619, 196; *Urzędnicy łęczyccy, sieradzcy i wieluńscy XIII—XV wieku. Spisy* (dalej: UrzŁęcz). Oprac. J. Bieniak, A. Szymczakowa. Red. A. Gąsiorowski. Wrocław 1985, nr 405, s. 87, nr 358, s. 137; *Urzędnicy podolscy XIV—XVIII wieku. Spisy*. Oprac. E. Janas, W. Kłaczewski, J. Kurtyka, A. Sochacka. Red. A. Gąsiorowski. Kórnik 1998, nr 530; J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria...*, cz. 2, s. 95—105; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie i ich funkcja w państwie polskim za Andegawenów i pierwszych Jagiellonów 1370—1444*. Warszawa 1977, s. 256—258; J. Sperka: *Działalność polityczna Piotra i Jana Szafrańców w okresie rządów Władysława Jagiełły*. W: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*. Red. A. Radzimiński, J. Wroniszewski. Toruń 1996, s. 93—129. Szczegółowo problemy te zostały przedstawione w J. Sperka: *Szafrańcowie...*, rozdz. III—IV. Zob. tab. 1.

[5] Zob. przyp. 2, tam zestawiona podstawowa literatura dotycząca Koniecpolskich.

[6] A. Strzelecka: *Koniecpolska Konstancja...*, s. 510.

[7] *Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388—1420*. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896, s. 194; H. Kręt: *Dwór królewski Jadwigi i Jagiełły*. Kraków 1987, s. 112.

Domysłu tego wszakże w żaden sposób nie dało się udowodnić, ani nawet uwiarygodnić.

Co zatem wskazuje na to, iż Kochna pochodziła z rodziny Szafrańców, herbu Stary Koń?

1. Małżeństwo Jakuba z Koniecpola z Kochną dało m.in. 3 synów: Szymona (zm. przed 1428), Przedbora i Jana Taszkę[8]. Po śmierci Jakuba (1430) dwaj jego synowie, Przedbór i Jan Taszka, podzielili się dobrami.

Przedbór, późniejszy kasztelan sandomierski, wziął klucz koniecpolski, natomiast Jan Taszka, późniejszy kanclerz, klucz wielgomłyński. Jan Taszka przed 1434 rokiem ożenił się z Dorotą z Sienna, córką Dobiesława z Sienna, a siostrą stryjeczną biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego. Z tego związku pozostało trzech synów: Jakub, prepozyt w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu (zm. 1481), Jan, starosta sieradzki (zm. 1471) i Przedbór, starosta sieradzki (zm. 1475)[9]. Z nich żonaty był tylko Przedbór. Jego żoną była Anna z Kutna, herbu Ogończyk, córka Mikołaja z Kutna, wojewody łęczyckiego; ze związku tego nie było jednak potomstwa[10].

Dorota z Sienna (zm. p. 1494 a. 1498) wraz z synami ufundowała w Wielgomłynach na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XV wieku nowy murowany kościół[11], jednocześnie go doposażając (przeniesiono do niego w 1459 roku altarię NMP i św. Michała z kościoła w Wieluniu)[12]. W 1468 roku, fundując klasztor paulinów w Wielgomłynach, przekazała im tamtejszy kościół[13]. Z okresu przebudowy kościoła (z drewnianego na murowany)

[8] F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola...*, s. 298, 309; A. Strzelecka: *Koniecpolski Jakub...*, s. 517 (tam jednak nie uwzględniony Szymon); A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 38. Zob. tab. 2.

[9] F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola...*, s. 298, 305—309; S. M. Zajączkowski: *W sprawie lokacji miasta Koniecpola...*, s. 320—323; A. Strzelecka: *Koniecpolski Jakub...*, s. 516—517; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 46—57.

[10] *Matricularum Regni Poloniae Summaria*. Wyd. T. Wierzbowski. T. 1—4. Warszawa 1905—1917 — T. 4, cz. 3: *Supplementum*, nr 1026; *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tzw. Bernardyńskiego we Lwowie* (dalej: AGZ). T. 1—19. Wyd. O. Pietruski, X. Liske, A. Prochaska. Lwów 1870—1906 — T. 6, nr 108; S. M. Zajączkowski: *W sprawie lokacji miasta Koniecpola...*, s. 320; F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola...*, s. 306; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 56.

[11] *Katalog Zabytków Sztuki w Polsce* (dalej: KZSP). T. 2. Z. 8. Warszawa 1953, s. 24—25; K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan zwany Taszką...*, s. 519; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 45—46.

[12] *Zbiór dokumentów zakonu oo. paulinów w Polsce*. Z. 1. Wyd. J. Fijałek. Kraków 1938, nr 148; zob. też *Materiały do zbioru dokumentów zakonu oo. paulinów w Polsce*. Cz. 2. Opr. J. Fijałek, mps w Pracowni Słownika historyczno-geograficznego Małopolski w Średniowieczu Instytutu Historii PAN w Krakowie, nr 11, s. 11—12.

[13] Pierwsza wzmianka dotycząca fundacji, przez Dorotę z Sienna, klasztoru paulinów w Wielgomłynach pochodzi z 16 VIII 1468 r. Wtedy to Jakub z Sienna, biskup włocławski, nadał dziesięcinę snopową z Nieskurzowa (wieś stołu biskupiego w kluczu piotrkowskim) klasztorowi

zachowała się wspólna płyta nagrobkowa: Jana Koniecpolskiego (zm. 1455) i jego synów: Jana (zm. 1471) i Przedbora (zm. 1475). W zakrystii, na ścianie zewnętrznej, zachowały się kute kartusze herbowe: Pobóg (Koniecpolskich) i Dębno (Doroty z Sienna). Zachowała się także piękna gotycka murowana mensa ołtarzowa z antependium. Od frontu ozdobiona jest pięcioma ostrołukowymi wnękami, z których trzy wypełniają duże tarcze herbowe. Po bokach umieszczone są herby: Pobóg (Koniecpolskich) i Dębno (Doroty z Sienna), w środku natomiast znajduje się herb Stary Koń[14]. Kogo miał symbolizować ten ostatni herb i kogo w ten sposób uwiecznić? Nie odnosił się ani do żony Przedbora, Anny, gdyż była herbu Ogończyk[15], ani tym bardziej do powiązań rodzinnych jego stryja, też Przedbora (zm. 1460), którego pierwszą żoną była nieznana z imienia córka Jana z Tuliszkowa, herbu Dryja, drugą natomiast Elżbieta ze Šternberka. Nie odnosił się także do synów stryja Przedbora: Jakuba, żonatego z Barbarą Tęczyńską, herbu Topór, oraz Mikołaja, żonatego z Dorotą Zarębianką z Kalinowej, herbu Zaręba[16].

Pozostaje więc ostatnia ewentualność, iż na mensie ołtarzowej umieszczono herb babki fundatorów ze strony ojca, czyli Kochny, żony Jakuba z Koniecpola, wojewody sieradzkiego[17].

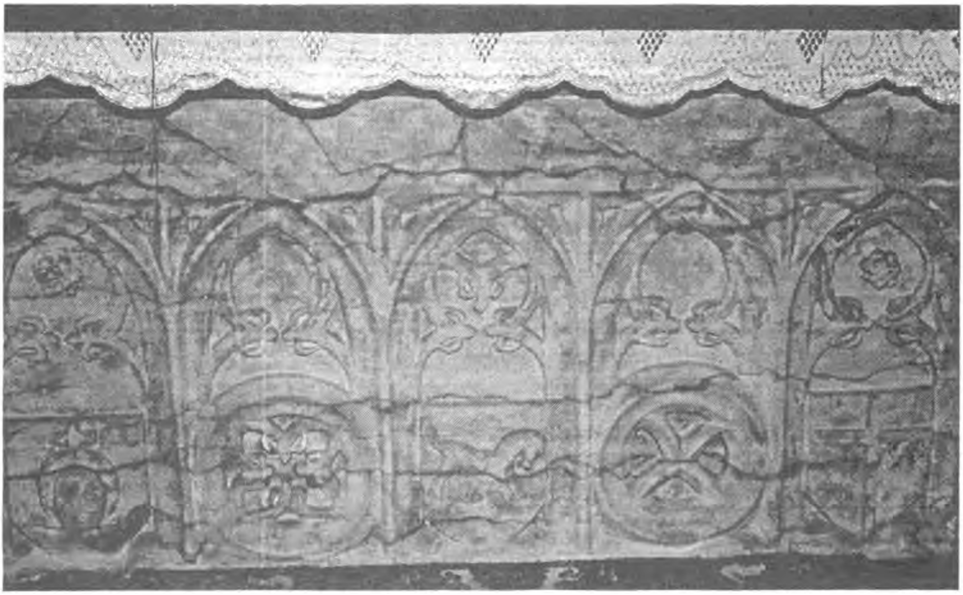
w Wielgomłynach — *Materiały do Zbioru dokumentów zakonu oo. paulinów w Polsce*..., nr 10, s. 10. 27 II 1469 r. legat papieski, biskup wrocławski Rudolf, wspomniane nadanie dziesięciny polecił zatwierdzić swoim komisarzom: Mikołajowi Spicymirowi, doktorowi dekretów, kantorowi krakowskiemu, i Janowi Długoszowi, kustoszowi wiślickiemu i kanonikowi krakowskiemu — tamże, nr 12, s. 12. Wspomniani komisarze uczynili to 3 VI 1469 r. — tamże, nr 13, s. 13—14. Fundację w Wielgomłynach ponowiła Dorota z Sienna z synem Jakubem, wystawiając stosowny dokument 10 XI 1476 r. — tamże, nr 9a, s. 17—18, a arcybiskup gnieźnieński Jakub z Sienna zatwierdził ten akt 28 XI 1476 r. — tamże, nr 9aa, s. 19—20. Ogólne informacje o fundacji klasztoru w Wielgomłynach podają J. H. Zbudniewek: *Katalog domów i rezydencji polskiej prowincji paulinów*. „Nasza Przeszłość" 1969, T. 31, s. 221; J. Wiesiołowski: *Fundacje paulińskie XIV i XV wieku na tle ruchu fundacyjnego klasztorów w Polsce*. „Studia Claromontana" 1985, T. 6, s. 155—156; Z. Zyglewski: *Klasztorne fundacje możnowładztwa koronnego w okresie jagiellońskim. Zarys problematyki*. W: *Klasztor w społeczeństwie średniowiecznym i nowożytnym*. Red. M. Derwich, A. Pobóg-Lenartowicz. Opole—Wrocław 1996, s. 136, 138.

[14] Zob. ilustracje ołtarza; KZSP. T. 2. Z. 8, s. 24—25. Odnośnie do płyty nagrobkowej zob. P. Mrozowski: *Polskie nagrobki gotyckie*. Warszawa 1994, s. 235—235, il. 124.

[15] Zob. przyp. 10.

[16] F. Sikora: *Testament Przedbora z Koniecpola*.., s. 308—309; J. Kurtyka: *Tęczyńscy*..., s. 569; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka*..., s. 49, 57—58, 60.

[17] Herb nie może być także związany z rodziną Doroty z Sienna, gdyż w tym czasie Oleśniccy i Sienieńscy nie mieli żadnych związków z rodzinami herbu Stary Koń — zob. W. Dworzaczek: *Genealogia*. T. 2. Warszawa 1959, tab. nr 138; M. Koczerska: *Rola związków rodzinnych i rodowych w działalności publicznej Zbigniewa Oleśnickiego*. W: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*. Red. A. Radzimiński, J. Wroniszewski. Toruń 1996, s. 67—91.

Antependium ołtarza w Wielgomłynach z tarczami herbowymi. Od lewej: Pobóg, Stary Koń, Dębno
Fot. Jerzy Sperka

Fragment antependium z herbem Stary Koń
Fot. Jerzy Sperka.

2. Kachna Koniecpolska zmarła w 1449 roku[18]. Należy więc ją zaliczyć do pokolenia Piotra (2) Szafrańca (zm. 1437). Jej rodzicami byliby: Piotr (1) Szafraniec i Katarzyna (nieznanego pochodzenia), a rodzeństwem: Piotr (2), Jan, Tomasz, Stanisław oraz nieznanego imienia siostra (żona Imrama z Chrząstowa)[19].

3. Jan Taszka z Koniecpola, kanclerz Królestwa (syn Kochny), od 1438 roku rozpoczął skupywanie części Łuczyc (powiat krakowski), gniazda rodowego Szafrańców, co w efekcie doprowadziło do objęcia w posiadanie połowy wsi[20]. Wydaje się, iż mogła to być inicjatywa jego matki, Szafrańcówny, a jednocześnie musiało się to dziać przy jakiejś aprobacie Szafrańców, którzy też w tym okresie powiększali swoje dziedzictwo w Łuczycach kosztem drobnych właścicieli[21].

---

[18] *Spominki klasztoru kłobuckiego*. Wyd. Z. Perzanowski. W: „Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie". *Historia*. Z. 1. Częstochowa 1985, s. 98.

[19] *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława* (dalej: KDKK). T. 1—2. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1874—1883 — T. 2, nr 432; „Kalendarz Krakowski". Wyd. Z. Kozłowska-Budkowa. W: *Monumenta Poloniae Historica. Series nova*. T. 5. Warszawa 1978, s. 111; J. Długosz: *Vitae episcoporum Poloniae*. W: *Opera omnia*. T. 1. Wyd. I. Polkowski, Ż. Pauli. Kraków 1887, s. 537; *Johannis Dlugossi s. Longini canonici Cracoviensis Historiae Polonicae libri XII* (dalej: HP). Wyd. Ż. Pauli. T. 1—4. Kraków 1873—1877 — T. 4, s. 350; J. Sperka: *Szafrańcowie...*, Aneks 1/2; *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*. Cz. 1. Wyd. S. Kuraś. Lublin 1965, nr 143.

[20] W 1438 r. kanclerz Jan z Koniecpola kupił od Jaśka z Łuczyc jego dziedzinę w Łuczycach m.in. za 250 grzywien — *Z ksiąg rękopiśmiennych dotąd nie użytych, głównie zaś z ksiąg dawnych sądowych ziemskich i grodzkich ziemi krakowskiej*. Wyd. Z. Helcel. W: *Starodawne prawa polskiego pomniki* (dalej: SPPP). T. 2. Kraków 1870, s. 439, przyp. 77, zob. też nr 2741, 2742, 4153. A. Szymczakowa (*Szlachta sieradzka...*, s. 40) mylnie podaje, iż zastrzeżenia do tej transakcji zgłosił Piotr Szafraniec z Łuczyc, gdyż uczynił to Piotr, syn Jakusza z Łuczyc herbu Ulina — SPPP. T. 2, nr 2742; J. Sperka: *Szafrańcowie...*, s. 26. W 1452 r. Jan z Koniecpola kupił od Mikołaja z Łuczyc za 300 grzywien całe jego dziedzictwo w Łuczycach — Archiwum Państwowe w Krakowie, Acta Terrestria Cracoviensia — *Księgi ziemskie krakowskie* (dalej: ZK). T. 151, s. 147. W 1457 r. Stanisław Młodziejowski (wraz z żoną) sprzedał część dziedzictwa w Łuczycach synom nieżyjącego kanclerza Jana Koniecpolskiego: Jakubowi, prepozytowi kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, Janowi i Przedborowi — Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, rkps 5348 II, s. 336. W latach 1470—1480 Jakub i Przedbór z Koniecpola (synowie kanclerza Jana z Koniecpola) posiadali w Łuczycach: 6 łanów kmiecych, 4 zagrody i karczmę z rolami. W rękach Młodziejowskich, bocznej linii Szafrańców, pozostało: 4 łany kmiece, karczma i 4 zagrody z rolami — J. Długosz: *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*. T. 1—3. Wyd. A. Przezdziecki. Kraków 1883—1884 — T. 1, s. 272.

[21] W 1434 r. Piotr (2) Szafraniec kupił od Piotra z Łuczyc jego dziedzictwo w tej wsi za 100 grzywien — ZK. T. 10, s. 284. W 1438 r. (27 I) Katarzyna, żona Stanisława z Młodziejowic (bratanka Piotra [2] Szafrańca), prawem bliższości zaaresztowała sprzedaż części Łuczyc przez braci Jana i Piotra z Łuczyc, zobowiązując się zapłacić należną sumę — SPPP. T. 2, nr 2732. Dwa miesiące później (4 III) Stanisław Młodziejowski kupił od Jakuba z Łuczyc część jego dziedzictwa w tej wsi, w sumie za 50 grzywien — SPPP. T. 2, nr 2743. Szerzej o sprawach własnościowych w Łuczycach zob. J. Sperka: *Szafrańcowie...*, rozdz. I, cz. 1b i rozdz. V, VII.

4. Kochna wykazywała duże zainteresowanie Uniwersytetem Krakowskim. Wybitni profesorowie cenili sobie jej przyjaźń, czego przykładem jest zachowany list Jana Elgota do Macieja z Raciąża[22]. Władze uczelni zaliczyły ją do swoich dobroczyńców[23]. Działania te bardzo przypominają poczynania Szafrańców. Wygląda na to, iż siostra chciała dorównać braciom w zasługach dla Uniwersytetu[24], wciągając w to swoją rodzinę.

5. Jakub z Koniecpola, prepozyt św. Floriana na Kleparzu (syn kanclerza Jana Koniecpolskiego, a wnuk wojewody sieradzkiego Jakuba Koniecpolskiego), przekazał w 1478 roku 30 grzywien Stanisławowi Szafrańcowi (synowi Piotra [4] Szafrańca), jako *familiari nostro*[25]. Termin *familiaris* jest wieloznaczny i najczęściej oznaczał domownika — tak spośród krewnych, jak i osób nie spokrewnionych. Ponieważ jednak małżeństwa obydwu rodzin w XV wieku są dobrze rozpoznane, to zachodzące tu pokrewieństwo musiało nastąpić jeszcze u schyłku XIV wieku.

Koligacje Szafrańców z Koziegłowskimi

Związki małżeńskie między tymi rodzinami nie były do tej pory znane[26]. Krystyn (1) z Koziegłów, kasztelan sądecki, był żonaty z Katarzyną, córką Jana Borka, stolnika sandomierskiego. Jego syn Krystyn (2), także kasztelan sądecki,

---

[22] *Codex epistolaris saeculi decimi quinti* (dalej: CE). T. 1—3. Wyd. A. Sokołowski, J. Szujski, A. Lewicki. Kraków 1876—1884 — T. 2, nr 260, s. 401. A. Strzelecka: *Koniecpolska Konstancja...*, s. 510; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 38.

[23] *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis* (dalej: *Album studiosorum*). T. 1—2. Wyd. B. Ulanowski, A. Chmiel. Kraków 1887—1892 — T. 1, s. 9—10. A. Strzelecka: *Koniecpolska Konstancja...*, s. 510; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 38.

[24] Działalność fundacyjną i dobroczynną Szafrańców na rzecz Uniwersytetu Krakowskiego omawiają: J. Fijałek: *Studia z dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego wydziału teologicznego.* W: „Rozprawy Akademii Umiejętności". Wydział Historyczno-Filozoficzny. T. 29. Kraków 1889, s. 98; K. Morawski: *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego.* Kraków 1900, s. 87, 91—92, 101; Z. Kozłowska-Budkowa: *Odnowienie Jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego (1390—1414)* i K. Pieradzka: *Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei.* W: *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1361—1764.* Red. K. Lepszy. Kraków 1964, s. 44—45, 48—51, 73—75, 88, 132; S. K. Kuczyński: *Jeszcze o najstarszym berle Uniwersytetu Jagiellońskiego.* „Wiadomości Numizmatyczne" 1969, R. 13, z. 4, s. 194, 203—208; J. Sperka: *Szafrańcowie...*, passim.

[25] Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, *Księgi grodzkie sieradzkie*, ks. 20, s. 101; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 53.

[26] Znane było jedynie małżeństwo zawarte przez przedstawiciela Lisów, Mściwoja z Wierzchowisk, z osobą związaną z rodziną Szafrańców, a mianowicie z Anną z Bobolic, wdową po

poślubił (ok. 1415—1417) najpierw Piechnę, córkę Piotra Kmity, wojewody krakowskiego, a następnie (w pierwszej połowie lat dwudziestych) córkę Jana z Oleśnicy, sędziego krakowskiego, siostrę rodzoną biskupa krakowskiego Zbigniewa i marszałka Królestwa Jana Głowacza[27], która miała na imię najpewiej Małgorzata[28]. Wszystko jednak wskazuje na to, iż Krystyn (2) ożenił się po raz trzeci, a wybranką była córka Piotra (2) Szafrańca, podkomorzego krakowskiego. Ponieważ małżeństwo to nie było do tej pory znane, należy przeanalizować przesłanki wskazujące na to, iż do niego doszło.

Do niedawna znana była tylko jedna córka Piotra (2) Szafrańca, Katarzyna, późniejsza żona Marcina z Moskorzowa (syna Klemensa z Moskorzowa, byłego podkanclerzego Królestwa, później kasztelana wiślickiego)[29]. W trakcie moich badań odnalazłem jednak dwie dalsze córki. Pierwsza o imieniu Elżbieta poślubiła Mikołaja z Irządz i Pukarzowa, herbu Szreniawa, podczaszego sieradzkiego[30]. Drugą była Katarzyna[31] i ona właśnie będzie nas interesować. O jej istnieniu dowiadujemy się z zapiski sądowej z 3 II 1430 roku. Wtedy to Jan z Cikowic, pełnomocnik Piotra (2) Szafrańca, podkomorzego krakowskiego, oświadczył, że Krystyn z Koziegłów, kasztelan sądecki, zaspokoił tegoż Piotra (Szafrańca) z tytułu 400 grzywien poręki i wydał mu (Janowi) dokument sądowy na posag i wiano córki Piotra[32]. Wniosek wydaje się oczywisty: córka Szafrańca z początkiem 1430 roku (lub — co wydaje się bardziej prawdopodobne — w 1429 roku), poślubiła Krystyna z Koziegłów, kasztelana sądeckiego. Owe 400 grzywien

Stanisławie Szafrańcu z Młodziejowic. Do związku doszło na przełomie 1408/1409 r., gdyż Stanisław zmarł przed 25 IX 1408 r. (jego żona występowała wtedy już jako wdowa, *Hanna relicta Stanislei de Mlodziejowice*) — ZK. T. 5, s. 82, natomiast 9 V 1409 r. Anna był już żoną Mściwoja (*Msczugius de Wirzchowiska cum Hanna consorte sua*) — ZK. T. 5, s. 175. B. Śliwiński (*Lisowie Krzelowscy...*) błędnie podaje, iż Mściwoj z Wierzchowisk ożenił się z Anną około 1420 r. W związku z tym, iż autor ten nie znał zapiski z 1409 r., pozostałe jego wywody odnoszące się do narodzin potomstwa (ich przypuszczalnych dat) Anny i Mściwoja są błędne i wymagają sprostowania.

[27] B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 94, 104—105; M. Koczerska: *Rola związków rodzinnych i rodowych...*, s. 80; zob. też tab. 3.

[28] Na temat imienia drugiej żony Krystyna (2) z Koziegłów zob. dalej przyp. 36.

[29] *Kodeks dyplomatyczny Małopolski* (dalej: KDM). T. 1—4. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1876—1882. T. 4, 1120, W. Dworzaczek: *Genealogia...*, cz. 2, tab. 108; *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu* (dalej: SHGKr). Opr. W. Bukowski, J. Kurtyka, J. Laberschek, Z. Leszczyńska-Skrętowa, F. Sikora. Cz. 1—3. Wrocław—Kraków 1980—1997 — cz. 1, z. 3, s. 566.

[30] ZK. T. 312, s. 330. 22 V 1427 r. Mikołaj z Irządz zapisał Elżbiecie 350 grzywien posagu i wiana, oprawiając je na swoich wsich: Irządze, Zawada, Sadowie, Wilków i Wygiełzów w powiecie lelowskim — tamże; zob. J. Sperka: *Szafrańcowie...*, Aneks 1/1.

[31] Problem imienia wyjaśniony dalej. Elżbieta i Katarzyna pochodziły najpewniej z drugiego małżeństwa Piotra (2) Szafrańca z Różą, bliżej nieznanego pochodzenia. Z pierwszego małżeństwa, z żoną nieznanego imienia, pochodzili: Piotr (3) Szafraniec i Katarzyna, żona Marcina z Moskorzowa — zob. dalej przyp. 58 i tab. 1; szerzej J. Sperka: *Szafrańcowie...*, Aneks 1.

[32] ZK. T. 146, s. 202—203; SHGKr, cz. 3, z. 1, s. 84.

było zapewne wianem i oprawą posagu, którą to sumę za Koziegłowskiego poręczył teść Piotr (2) Szafraniec. Z poręki tej sumy został zwolniony, kiedy Krystyn dokonał rzeczywistej oprawy wiana i posagu, wystawiając (o czym mowa w zapisce) stosowny dokument, potwierdzający to prawnie.

Pozostaje jeszcze problem ustalenia imienia córki Szafrańca, która poślubiła Koziegłowskiego. W tym miejscu należy jednak zaznaczyć, że do tej pory — jak wspomniałem — były znane jedynie dwie żony Krystyna (2) z Koziegłów (zm. 1437), ale żadną z nich nie była Szafrańcówna[33]. Pierwszą była Piechna, córka wojewody krakowskiego Piotra Kmity[34], drugą — siostra biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego[35], która na imię miała najpewniej Małgorzata[36]. Do tej pory w historiografii druga żona Koziegłowskiego była nazywana konsekwentnie Katarzyną, gdyż utożsamiano ją z Katarzyną, wdową po Krystynie z Koziegłów[37], która została wymieniona w dokumentach dotyczą-

[33] B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 104.

[34] Tamże.

[35] SPPP. T. 2, nr 2795, 2796, 2807; *Zbiór dokumentów małopolskich* (dalej: ZDM). T. 1—8. Wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiowa. Kraków—Wrocław 1962—1975 — T. 2, nr 542; B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 104—105; M. Koczerska: *Rola związków rodzinnych i rodowych...*, s. 80.

[36] W pochodzącym z drugiej połowy XV w. utworze *Vita Sbignei*, nieznany autor podał, iż siostrami Zbigniewa Oleśnickiego, biskupa krakowskiego, były Dobrochna i Małgorzata, por. M. Koczerska: *Piętnastowieczne biografie Zbigniewa Oleśnickiego*. „Studia Źródłoznawcze". 1979, T. 24, s. 57; zob. też *Vita Sbignei cardinalis et episcopi cracoviensis*. W: *Joannis Dlugossii senioris canonici cracoviensis opera omnia*. Wyd. A. Przezdziecki. T. 1. Cracoviae 1887, s. 553. Wiadomości te powtórzył na początku XVII w. Szymon Okolski, dodając iż Dobrochna wyszła za Jana z Ossolina, kasztelana radomskiego — S. Okolski: *Orbis Polonus*. T. 3. Cracoviae 1645, s. 29 (za Okolskim podał to później K. Niesiecki: *Herbarz polski*. Wyd. J. N. Bobrowicz. T. 7. Lipsk 1841, s. 149). Informacjom tym nie dała wiary M. Koczerska (*Rola związków rodzinnych i rodowych...*, s. 80—81), która uznała podanie imion sióstr Zbigniewa za domysł autora *Vitae Sbignei*. Umocniło ją w tym przekonanie dotychczasowej historiografii (jak się okazało błędne — zob. dalej), identyfikujące Katarzynę, wdowę po Krystynie z Koziegłów, jako siostrę Oleśnickiego — zob. przyp. 37. Natomiast F. Sikora w biogramie Jana Ossolińskiego, kasztelana radomskiego, nie wymienił w ogóle Dobrochny jako jego żony, stwierdzając jedynie, iż nie jest znana pierwsza żona Jana Ossolińskiego — F. Sikora: *Ossoliński Jan (zm. 1436)*. W: PSB. T. 24. Wrocław-Kraków 1979, s. 401. Informacje o imionach sióstr Zbigniewa Oleśnickiego, podane przez autora *Vitae Sbignei* i powtórzone przez Okolskiego oraz Niesieckiego, udało się jednak uwiarygodnić przy okazji badań nad inskrypcjami znajdującymi się na zamku Krzyżtopór w Ujeździe. Inskrypcje wykonane zostały w 1644 r. i zawierały dane genealogiczne przodków, powinowatych i krewnych fundatora zamku Krzysztofa Ossolińskiego (jedna z tablic została poświęcona Janowi Głowaczowi z Oleśnicy, wojewodzie sandomierskiemu, jako pradziadowi Krzysztofa Ossolińskiego) — zob. B. Czwojdrak, J. Sperka: *Wiarygodność genealogiczna inskrypcji z zamku Krzyżtopór w Ujeździe*. [w druku].

[37] A. Boniecki: *Herbarz polski*. T. 1—16. Warszawa 1899—1916 — T. 12, s. 68; M. Antoniewicz: *Znaczenie zamku w Koziegłowach na tle dziejów pogranicza śląsko-małopolskiego*. W: „Rocznik Muzeum Okręgowego w Częstochowie". *Historia*. Z. 1. Częstochowa 1985, s. 40; B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 104—105, 115; SHGKr, cz. 3, z. 1, s. 85;

TABLICA 1*

Piotr (1) Szafraniec z Łuczyc, Pieskowej Skały, h. Stary Koń
† 12 III 1398

św. Floriana na Kleparzu st. sier. 1456—81	1456—71	1456—75 × Anna z Kutna h. Ogończyk	1463—64 st. przem. 1461—64 × Dorota z Kalinowej h. Zaręba	1477—78 kasz. przem. od 1478 st. przem. od 1454, × Barbara z Tęczyna h. Topór	1458

TABLICA 3

Krystyn (1) z Koziegłów, h. Lis † 1417
kaszt. sąd. 1386—1417 × Katarzyna, c. Jana Borka

Krystyn (2) z Koziegłów † 1437
kaszt. sąd. 1419—37
1. × Piechna, c. woj. krak. Piotra Kmity h. Szreniawa † p. 1417
2. × Małgorzata, c. Jana z Oleśnicy, h. Dębno † a. 3 II 1430
3. × Katarzyna, c. Piotra (2) Szafrańca, h. Stary Koń, † p. 2 X 1439

1	1	1	1	2	3?	3?
Jan (starszy) z Koziegłów † 1481 × Elżbieta	**Dorota** × Hincza z Rogowa h. Działosza	**Katarzyna** × Dobiesław ze Szczekocin h. Odrowąż	**Krystyn z Mirowa** † 1464	**Jan (młodszy) z Giebułtowa** † 1502 × Elżbieta, c. Zawiszy z Płazy	**Katarzyna** wz. 1439	**Anna** wz. 1439 × NN Bork h. Płomienie?

TABLICA 1*

Piotr (1) Szafraniec z Łuczyc, Pieskowej Skały, h. Stary Koń
† 12 III 1398
podstoli krak. 1376—1398
× **Katarzyna** † 6 I a. 15 V 1388

Dzieci:

- **Piotr (2) Szafraniec z Łuczyc, Pieskowej Skały**
  † 22 II 1437
  podstoli krak. 1398—1406
  pod. krak. 1406—1430
  marsz. nadw. 1408
  woj. sand. 1431—1433
  woj. krak. 1433—1437
  st. podl. 1404—05, łęcz. 1406—18, sier. 1418—37, chęc. 1410—12, 1418—25 (do 1437?)
  × 1. NN † a. 27 V 1410
  × 2. Róża † 8 III p. 12 I 1433
- **Jan Szafraniec z Łuczyc**
  † 28 VII 1433
  kan. krak 1398
  kantor. krak. 1402—10
  scholastyk krak. 1411—1418
  rektor AK 1404/1405
  wikariusz in „spiritualibus" 1406—1411, kantor kielecki 1411—1416/17
  dziekan krak. 1418—1428
  bp włocław. 1428—1433
  podkan. kor. 1418—1423
  kanc. kor. 1423—1433
- **Stanisław z Młodziejowic**
  † a. 25 IX 1408
  × Anna z Bobolic
  - Stanisław (2) z Młodziejowic
    † 1472—75
    × Katarzyna ze Szczytnik h. Drużyna
    - Młodziejowscy
- **Tomasz z Łuczyc**
  † m. 1426—20 I 1434
- **Kochna (Konstancja)**
  † 1449
  × Jakub z Koniecpola h. Pobóg
  woj. sier. † 1430
- **NN**
  wz. 1418
  × Imram z Chrząstowa h. Kościesza

Dzieci Piotra (2):

- 1. **Piotr (3) Szafraniec z Pieskowej Skały**
  † 1441 p. 3 IV a. 7 IV
  krajczy nadw. 1426,
  st. żarnowiecki 1431,
  sieradzki 1434—1441
  w Głogowie 1431—1434,
  spiski a. 1429—1440
  pod. krak. 1431—1441
  × Małgorzata
  † p. 4 III 1460
- 1. **Katarzyna**
  † p. 27 II a. 17 VII 1447
  × Marcin z Moskorzowa h. Pilawa
  † m. 1435—39
- 2. **Elżbieta**
  † p. 1435
  Mikołaj z Irządz, Pukarzowa, h. Szreniawa
  podcz. sieradzki † 1435
- 2. **Katarzyna**
  † p. 2 X 1439
  × Krystyn z Koziegłów, h. Lis
  kasz. sąd. (jego 3 żona)
  † 1437

* Tablice genealogiczne zostały wykonane na podstawie materiałów zawartych w pracach: F. Sikory: *Testament Przedbora z Koniecpola z roku 1460*. „Studia Historyczne" 1983, R. 26, z. 2; J. Sperka: *Szafrańcowie herbu Stary Koń. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego w średniowieczu* [w druku]; A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*. Łódź 1998; B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy XIV—XV w. i ich antenaci*. Gdańsk 1993.

Objaśnienia: bp włocław. — biskup włocławski, c. — córka, chęc. — chęciński, dobrz. — dobrzyński, gn. — gnieźnieński, h. — herb, kan. — kanonik, kanc. — kanclerz, kasz. — kasztelan, kor. — koronny, krak. — krakowski, łęcz. — łęczycki, marsz. — marszałek, NN — nieznany(a), nad. — nadworny, och. król. — ochmistrz królowej, pod. — podkomorzy, podcz. — podczaszy, podkan. — podkanclerzy, podl. — podolski, — prep. — prepozyt, przem. — przemyski, rozp. — rozpierski, sand. — sandomierski, sąd. — sądecki, sier. — sieradzki, st. — starosta, st. AK — student Akademii Krakowskiej, woj. — wojewoda.

TABLICA 2

Jakub z Koniecpola, h. Pobóg † 1430
woj. sieradzki 1393—1430, st. brzesko-kujawski 1409—18, och. król. 1424—25
× **Kochna (Konstancja) Szafrańcówna, h. Stary Koń † 1449**

Dzieci:

- **Szymon**
  † a. 1428
- **Jan Taszka z Koniecpola, z Wielgomłynów**
  † 1455
  kanc. kor. 1433—1455,
  st. sier. 1443—55,
  st. dobrz. 1451—52,
  × a. 1434 Dorota z Sienna, h. Dębno, † p. 1494 a. 1498
  - **Jakub**
    † 1481
    kan. gn., prep. św. Floriana na Kleparzu
    st. sier. 1456—81
  - **Jan**
    † 1471
    st. sier. 1456—71
  - **Przedbór**
    † 1475
    st. sier. 1456—75
    × Anna z Kutna h. Ogończyk
- **Przedbór z Koniecpola**
  † 1460
  kaszt. rozp. 1434—42,
  kaszt. sand. 1442—60,
  st. przem. 1440—60,
  1. × NN z Tuliszkowa
  2. × Elżbieta ze Šternberka
  - 1 **Konstancja**
    × Jan Zaręba
  - 1 **Mikołaj**
    † 1464
    pod. przem. 1463—64
    st. przem. 1461—64
    × Dorota z Kalinowej h. Zaręba
  - 1 **Jakub**
    † 1480/1481
    pod. przem. 1477—78
    kasz. przem. od 1478
    st. przem. od 1454,
    × Barbara z Tęczyna h. Topór
  - 2 **Mikołaj**
    st. AK 1450
    mgr sztuk 1458
  - 2 **Zofia**
    wz. 1460
- **Konstancja**
  × Jakub Pieniążek z Iwanowic h. Odrowąż

cych podziału majątku (po Krystynie) w 1439 roku. Jednak we wspomnianych zapiskach i dokumentach dotyczących podziału majątku owa Katarzyna nigdzie nie jest określana jako siostra Oleśnickich (Zbigniewa i Jana Głowacza)[38]. Nawet we fragmencie, w którym biskup Oleśnicki zobowiązuje się własnym kosztem wypłacić jej sumy posagowe i wienne, występuje tylko jako wdowa po Krystynie[39]. Nie jest także określana jako matka Jana Koziegłowskiego, siostrzeńca biskupa[40].

Wniosek z przedstawionych uwag wydaje się oczywisty: Krystyn z Koziegłów, kasztelan sądecki, na początku 1430 roku lub wcześniej (może w 1429) ożenił się po raz trzeci, a wybranką tym razem była córka Piotra (2) Szafrańca, podkomorzego krakowskiego, Katarzyna. Mąż oprawił jej 200 grzywien wiana i posagu na Giebołtowie (dziś Giebułtów) i dwóch Kowalikowach (powiat ksiąski)[41].

W wyniku umowy spadkowej w 1439 roku synowie Krystyna (2): Jan starszy i Krystyn, mieli dać Katarzynie (swojej macosze) 4 konie pociągowe, wóz z przykryciem i wyposażeniem[42]. Katarzyna ustąpiła z dóbr oprawnych, otrzymując 200 grzywien, czyli wysokość zapisanego wiana i posagu. Prawdopodobnie sumę tę wypłacił biskup Oleśnicki, gdyż w umowie spadkowej zastrzeżono, że jeżeli on wyłoży ową kwotę, będzie trzymał dobra, na których suma ta była zapisana, dopóki nie zostanie spłacony przez Koziegłowskich[43].

Katarzyna zmarła po 2 X 1439 roku, kiedy to po raz ostatni odnotowana została w źródłach[44].

Nie jest wykluczone, iż z tego małżeństwa (Krystyna z Szafrańcówną) pozostała córka Katarzyna, a może także Anna. Obydwie były wzmiankowane przy podziale majątku w 1439 roku. Ich wyposażeniem mieli zająć się bracia: Krystyn i Jan młodszy, a miały otrzymać taką samą wyprawę, jak ich siostra Dorota, której Jan starszy wypłacił 200 grzywien posagu w gotówce i 200 w klejnotach i szatach[45]. Przy określaniu pokrewieństwa Doroty w stosunku do Jana starszego napisano: *Johannes senior virginem Dorotheam germanam suam*[46],

M. Koczerska: *Rola związków rodzinnych i rodowych...*, s. 80. Jedynie S. Gawęda, (*Możnowładztwo małopolskie w XIV i w pierwszej połowie XV wieku. Studium z dziejów rozwoju wielkiej własności ziemskiej.* Kraków 1966, s. 89) stwierdził, że nie znamy imiennie siostry Oleśnickiego, która była drugą żoną Krystyna.

[38] SPPP. T. 2, nr 2795, 2796, 2807; ZDM. T. 2, nr 542.

[39] SPPP. T. 2, nr 2795 (*Episcopus Generose domine Katherine relicte domini Cristini*).

[40] Tamże, nr 2796 i ZDM. T. 2, nr 542 (*domini Johannes et Cristinus seniores fratres, domine Katherine relicte olim patris ipsorum*).

[41] SPPP. T. 2, nr 2795.

[42] Tamże, nr 2796; ZDM. T. 2, nr 542; SHGKr, cz. 3, z. 1, s. 86.

[43] SPPP. T. 2, nr 2795.

[44] Tamże, nr 2795—2796; ZDM. T. 2, nr 542.

[45] SPPP. T. 2, nr 2796; ZDM. T. 2, nr 542; B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 114—115.

[46] SPPP. T. 2, nr 2796; ZDM. T. 2, nr 542.

czyli stwierdzono, iż była jego rodzoną siostrą. Natomiast odnośnie do Krystyna i Jana młodszego oraz Anny i Katarzyny wpisano: *Cristinus virgini Anne et Johannes junior virgini Katherine*[47], nie precyzując jakim byli rodzeństwem. Nie jest więc wykluczone, iż obydwie siostry pochodziły z małżeństwa Krystyna z Katarzyną Szafrańcówną; Katarzyna otrzymałaby imię po matce. Cztery córki Krystyna pochodziłyby z dwóch związków. Z pierwszego małżeństwa: Katarzyna, późniejsza żona Dobiesława ze Szczekocin, i Dorota, żona Hinczy z Rogowa[48], i z trzeciego: Anna i Katarzyna[49].

Koligacje Szafrańców z Chrząstowskimi

Chrząstowscy, herbu Kościesza (Strzegomia), należeli do średniej szlachty. Ich gniazdo rodzinne Chrząstów leżał w powiecie sandomierskim. Przed 1407 rokiem rodzina miała już bliskie kontakty z dworem królewskim, ale zostały one wkrótce zakłócone. W tym bowiem roku jej przedstawiciel, rycerz Mikołaj z Chrząstowa (wraz z Jakubem z Kobylan i Andrzejem z Tęczyna), został oskarżony o intymne kontakty z królową Anną; aby uniknąć kary, udał się dobrowolnie na wygnanie. Powrócił do kraju dopiero na „wielką wojnę" z Zakonem i na polach bitewnych odkupił stawiane mu dawnej zarzuty[50]. W połowie lat dwudziestych XV wieku wszedł do grona urzędników; w latach 1426—1437 był miecznikiem krakowskim, w 1431 roku na krótko został stolnikiem krakowskim, w latach 1430—1437 trzymał starostwo sanockie, a od 1438 roku pełnił urząd wojskiego krakowskiego; zmarł przed 7 VII 1461[51]. Najpewniej bratem Mikołaja był Piotr z Chrząstowa, syn Imrama; w 1402 roku student Uniwersytetu Krakowskiego, kleryk diecezji krakowskiej w 1407, kanonik krakowski w 1430, od 1435 biskup przemyski; zmarł w 1452[52].

---

[47] Tamże.

[48] B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 113—114

[49] B. Śliwiński (tamże, s. 115) przypuszczał, iż obydwie pochodziły z małżeństwa z Oleśnicką.

[50] J. Długosz: *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae*. Warszawa 1997, ks. 10 i 11, s. 17—18, 157; *Codex dipolomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis*. Wyd. Ż. Pauli. T. 1. Kraków 1870, nr 44.

[51] UrzMp, nr 203, 424, 499; *Urzędnicy województwa ruskiego XIV—XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka)* (dalej: UrzRus). Opr. K. Przyboś. Wrocław 1987, nr 2547; K. Piotrowicz w biogramach Mikołaja Chrząstowskiego (zm. przed 7 VII 1461 r.) i jego syna, też Mikołaja (zm. 1483) (zamieszczonych w PSB. T. 3. Kraków 1937, s. 473) przypisał działalność Mikołaja (1) do 1437 r. Mikołajowi (2).

[52] W. Sarna: *Episkopat przemyski obrządku łacińskiego*. T. 1. Przemyśl 1902, s. 44—48; J. Kwolek: *Chrząstowski Piotr*. W: PSB. T. 3. Kraków 1937, s. 473—474.

Osoba Piotra jest kluczowa, jeśli chodzi o znalezienie związków Chrząstowskich z Szafrańcami. W 1418 roku Piotr Wolfram (kanonik krakowski, kolektor papieski na Polskę) w liście do papieża Marcina V, zabiegając o udzielenie prowizji na obsadzenie wolnych prebend w katedrze krakowskiej, prosił o nie m.in. dla Jana Szafrańca, ale także o przyznanie jednej z nich *P[etro] Chranst[owski] nepoti predicti domini p[atris] Schaff[ranecz] et familiari d[omini] a.[rchiepiscopi] Gneznensis*[53]. Z tego zdania wynikałoby (jeżeli słowo *nepos* przetłumaczymy jako siostrzeniec), iż Piotr Chrząstowski był siostrzeńcem Jana Szafrańca[54], a co za tym idzie, jego matką musiała być, nieznana z imienia, córka Piotra (1) Szafrańca[55]. Mężem Szafrańcówny byłby Imram z Chrząstowa i Uliny, herbu Kościesza, którego poślubiła zapewne w końcu lat osiemdziesiątych XIV wieku[56]. Z małżeństwa tego prawdopodobnie pochodzili dwaj wspomniani już synowie: Piotr i Mikołaj.

Wnioski

Przedstawienie związków rodzinnych powinno zweryfikować niektóre sądy dotyczące sympatii czy zachowań politycznych, w przypadku Koziegłowskich, Koniecpolskich, Szafrańców czy Chrząstowskich.

1. Powiązania rodzinne Szafrańców z Koniecpolskimi mają wczesną prowieniencję i należy je datować na ostatnią dekadę XIV wieku. Małżeństwo Jakuba

---

[53] CE. T. 2, nr 90, s. 111.

[54] Znaczenie terminu *nepos* wyjaśnia M. Koczerska: *Uwagi o terminologii pokrewieństwa i powinowactwa w polskich źródłach średniowiecznych*. W: *Genealogia. Problemy metodyczne w badaniach nad polskim społeczeństwem średniowiecznym na tle porównawczym*. Toruń 1982, s. 38. Oczywiście, istnieje możliwość — chociaż wydaje się to mało prawdopodobne — iż słowa *nepos* we wspomnianym liście użyto w celu zaznaczenia bliżej nie określonego pokrewieństwa między Janem Szafrańcem a Piotrem Chrząstowskim. W tym wypadku nie byłoby możliwe sprecyzowanie związków rodzinnych między Szafrańcami a Chrząstowskimi.

[55] Hipotezę tę umacnia imię Chrząstowskiego — Piotr, które otrzymałby po dziadku macierzystym (Piotrze [1] Szafrańcu).

[56] Syn z tego małżeństwa, Piotr, w 1402 r. został wpisany na listę studentów Uniwersytetu Krakowskiego — *Album studiosorum*. T. 1, s. 18 — co wskazywałoby, iż wtedy był zapewne nastoletnim młodzieńcem (około 15 lat?). Pięć lat później, w 1407 r., był już klerykiem krakowskim (J. Kwolek: *Chrząstowski Piotr*..., s. 473) a więc miał około 20 lat. Mikołaj z Chrząstowa, jego przypuszczalny brat, w 1407 r. był już rycerzem na dworze królewskim (J. Długosz: *Annales*..., ks. 10 i 11, s. 18—19) co wskazywałoby, iż musiał mieć wtedy minimum 20—25 lat. Uwagi te prowadzą do wniosku, iż obydwaj urodzili się w końcu lat osiemdziesiątych XIV w.

z Koniecpola z Kochną Szafrańcówną zawarte zostało w kręgu osób blisko związanych z królem, w okresie budowy ugrupowania dworskiego. Jakub z Koniecpola, wyniesiony przez Władysława Jagiełłę w 1393 roku na województwo sieradzkie[57], poślubił córkę Piotra Szafrańca, podstolego krakowskiego i nadwornego, osoby stojącej blisko króla. Niewątpliwie małżeństwo to miało związać (i związało) oddanych zwolenników Jagiełły, możliwe, iż nawet było przez niego inspirowane[58].

W kontekście związków Szafrańców z Koniecpolskimi wydaje się także, iż należy trochę inaczej spojrzeć na nominację Jana Taszki z Koniecpola (syna Jakuba) na kanclerstwo koronne w 1433 roku, po śmierci, latem tego roku, Jana Szafrańca, kanclerza i biskupa włocławskiego. Zabiegi o obsadzenie wakujących urzędów trwały całą jesień, a ostateczne decyzje zapadły najpewniej w listopadzie na zjeździe w Niepołomicach[59]. Biskupstwo włocławskie objął, po Szafrańcu, Władysław Oporowski, zachowując podkanclerstwo; z godnością elekta włocławskiego odnotowany został po raz pierwszy 13 XII 1433 roku[60]. Kanclerstwo wziął natomiast — jak wspomniałem — Jan z Koniecpola, syn Jakuba z Koniecpola, wojewody sieradzkiego, siostrzeniec Piotra (2) Szafrańca. Z kancelarią związany był od kilku lat. Pracę w niej rozpoczął przynajmniej od 1427 roku[61], co z pewnością nie obyło się bez protekcji kanclerza Jana Szafrańca. Na dokumentach królewskich występował ciągle od początku 1430 roku (często jako relator). W 1433 roku był szczególnie aktywny, towarzyszył królowi we wszystkich objazdach kraju[62]. Wynikałoby więc, iż wcześniejsze zasługi ojca dla Jagiełły i dynastii, także osobiste doświadczenie w pracach kancelaryjnych, a z pewnością sympatia monarchy i protekcja krewnych, spowodowały, iż właśnie on objął wakujący urząd kanclerski.

---

[57] UrzŁęcz, nr 285, s. 129. W 1409 r. (7 VI) Jakub z Koniecpola w Żninie złożył przysięgę wierności Władysławowi Jagielle — *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski.* T. 5. Wyd. F. Piekosiński. Poznań 1908, nr 148.

[58] Podobny charakter miało małżeństwo zawarte kilkanaście lat później (przed 29 V 1410) przez Marcina z Moskorzowa, syna Klemensa z Moskorzowa, byłego kanclerza Królestwa, kasztelana wiślickiego, z Katarzyną, córką Piotra (2) Szafrańca — KDM. T. 4, nr 1120; SHGKr, cz. 1, z. 3, s. 566; J. Sperka: *Szafrańcowie...*, Aneks 1/4.

[59] DH. T. 4, s. 515; A. Gąsiorowski: *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386—1434.* Warszawa 1972, s. 95.

[60] J. Długosz: *Vitae episcoporum...*, s. 538—539; B. A. Уляницкий: *Материалы для исторіи взаимных отношений Россіи, Польши, Молдавіи, Валахіи и Турціи в* XIV—XVвв. Москва 1887, nr 32, s. 37; J. Fijałek: *Ustalenie chronologii biskupów włocławskich.* „Przewodnik Naukowy i Literacki" 1894, T. 22, s. 361; J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria...*, Cz. 2, s. 115.

[61] J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria...*, Cz. 2, s. 144—146; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie...*, s. 262—263; K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan...*, s. 517—519.

[62] UrzCentr, nr 197; J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria...*, cz. 2, s. 144—145; K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan...*, s. 517—19; W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy...*, s. 147; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie...*, s. 262—264.

Jan Koniecpolski ożenił się przed 1434 rokiem z Dorotą z Sienna, stryjeczną siostrą biskupa Oleśnickiego (córką Dobiesława z Sienna, kasztelana wojnickiego). Małżeństwo to w oczach historyków postawiło go w obozie zwolenników Oleśnickiego — przynajmniej do 1438 roku[63]. Był to jednak jedyny argument przemawiający za tym, iż Koniecpolski, stając na czele kancelarii jesienią 1433 roku, zawdzięczał to Oleśnickiemu, a w związku z tym należy zaliczyć go do jego popleczników. Argument ten można jednak zrównoważyć, wręcz zneutralizować. Mianowicie, matką Jana — co było do tej pory nieznane — była Kochna Szafrańcówna, siostra Piotra i Jana Szafrańców, wielce zasłużona dla rodziny królewskiej[64]. W dodatku Koniecpolski miał poglądy polityczne (przynajmniej w części) raczej odmienne od Oleśnickiego, zwłaszcza jeśli idzie o kwestię husycką. Na przykład, pożyczył królowi 200 grzywien na przyjęcie posłów czeskich[65]. Biskup krakowski — jak wiadomo — ostro protestował przeciw kontaktom z husytami i był przeciwny jakiemukolwiek przymierzu z nimi[66]. W związku z tym wydaje się, że kiedy Koniecpolski obejmował kierownictwo kancelarii, bliżej mu było do króla i dworu niż do biskupa krakowskiego.

Brat Jana, Przedbór z Koniecpola, zapewne za protekcją kanclerza w marcu 1434 roku objął kasztelanię rozpierską[67], co może świadczyć o tym, iż współpraca z nowym szefem kancelarii układała się dobrze[68]. Jednocześnie wydaje się, że

[63] Zob. J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria...*, cz. 2, s. 144—145; K. Pieradzka: *Koniecpolski Jan...*, s. 517—19; W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy...*, s. 147; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie...*, s. 262—264. Małżeństwo to z pewnością miało za zadanie przeciągnięcie na stronę Oleśnickiego młodych Koniecpolskich, związanych do tej pory z dworem. Liczono zapewne także, iż notariusz Jan Taszka umożliwi biskupowi krakowskiemu wgląd w pracę kancelarii królewskiej.

[64] Zob. wyżej.

[65] ZDM. T. 7, nr 2147. Nie wiadomo natomiast, o jakie poselstwo husyckie chodzi, czy o te, które w marcu 1431 r. odbyło w Krakowie dysputę z profesorami Uniwersytetu Krakowskiego, czy o poselstwo — na czele z Janem Czapkiem z San — które w końcu kwietnia 1433 r. w Poznaniu uzgodniło wspólną wyprawę przeciw Krzyżakom — zob. DH. T. 4, s. 438—442, 496—497; *Rozbiór krytyczny Annalium Poloniae Jana Długosza z lat 1385—1444*. Oprac. S. Gawęda, K. Pieradzka, J. Radziszewska, K. Stachowska. Red. J. Dąbrowski. T. 1. Wrocław 1961, s. 256, 270; M. Biskup: *Wojny Polski z zakonem krzyżackim 1308—1521*. Gdańsk 1993, s. 164. 30 VI 1433 r. w Kole król, wynagradzając Janowi Koniecpolskiemu zasługi w czasie wypraw pod Łuck i do Prus oraz wspomnianą wyżej pożyczkę, nadał mu wsie Rączyna i Zagórze w powiecie przemyskim — ZDM. T. 7, nr 2147.

[66] Poglądy polityczne Zbigniewa Oleśnickiego omawia M. Koczerska: *Oleśnicki Zbigniew*. W: PSB. T. 23, s. 776—784; taże: *Rola związków rodzinnych i rodowych...*, s. 67—90 (tam zestawione źródła i wcześniejsza literatura).

[67] UrzŁęcz, nr 20, s. 97.

[68] Wbrew powszechnym opiniom funkcjonującym w historiografii — niewątpliwie przeceniającym znaczenie Oleśnickiego — biskup krakowski, mimo iż miał ambicje, aby zostać osobą dominującą na polskiej scenie politycznej, pozycji tej nie uzyskał do końca panowania Władysława Jagiełły. Urzędy i godności rozdzielał król, mimo iż był w podeszłym wieku, nic nie wskazuje, aby nie panował nad sytuacją, starając się jak dawniej równoważyć wpływy i siły rywalizujących ze sobą

w oczach Oleśnickiego i ludzi z nim związanych w momencie nominacji Koniecpolski (ze względu na powiązania rodzinne) mógł uchodzić za człowieka, który miał równoważyć w kancelarii wpływy ugrupowania dworskiego. Najpewniej dopiero śmierć króla spowodowała, że kanclerz uznał dominującą rolę Oleśnickiego wśród czołowych dygnitarzy koronnych[69].

2. Koziegłowscy, w początkowym okresie panowania Jagiełły, związani byli z obozem „panów krakowskich". Później jednak, podobnie jak część członków tego nieformalnego ugrupowania, przeszli do obozu królewskiego. Krystyn (1) z Koziegłów, kasztelan sądecki (zm. 1417), a następnie jego syn Krystyn (2) z Koziegłów (zm. 1437), także kasztelan sądecki, wiernie służyli nowej dynastii[70]. Pierwsze małżeństwo Krystyna (2) — z Piechną Kmitówną — należy lokować politycznie w kręgach dworu, gdyż Piotr Kmita (zapewne nieżyjący już w chwili jego zawierania) był z nim ściśle związany. Z pewnością o zawarciu tego małżeństwa decydowały także inne czynniki, w tym ekonomiczne, gdyż Koziegłowski z ręką Piechny wziął duży klucz wsi w ziemi sanockiej[71]. Drugi mariaż, z siostrą Zbigniewa i Jana Oleśnickich, był już wyraźnie podyktowany polityką. Związanie się z Oleśnickimi w połowie lat dwudziestych XV wieku, czyli w momencie, kiedy biskup krakowski Zbigniew zaczynał budować swój obóz polityczny (częściowo opierając się na nowym pokoleniu epigonów „panów krakowskich"), ma swoją wymowę. Interpretować należy to jednoznacznie jako przeciągnięcie z obozu dworskiego do obozu Oleśnickiego Krystyna (2) z Koziegłów. Wkrótce jednak druga żona Krystyna (2) zmarła (przed 3 II 1430). Wtedy okazję wykorzystał obóz królewski — w tym wypadku Szafrańcowie — aby przeciągnąć Koziegłowskich na stronę dworu. Temu zapewne miało

ugrupowań, ale przede wszystkim popierając ludzi sobie oddanych, a nie wrogów. W dodatku, nietrudno zauważyć, czytając *Annales* Długosza („tuby propagandowej" biskupa krakowskiego), iż obydwaj — król i biskup — nie darzyli się raczej sympatią. A w związku z tym, dlaczego Jagiełło miałby iść na rękę Oleśnickiemu i wzmacniać go politycznie, obsadzając urzędy ludźmi sobie niechętnymi? Takiego postępowania nie można byłoby zrozumieć. Całość tej problematyki (łącznie z analizą obsady urzędów ziemskich i starostw) została omówiona w pracy: J. Sperka: *Szafrańcowie...*, rozdz. IV.

[69] Podobne opinie dotyczące objęcia kanclerstwa przez Koniecpolskiego wyraziła ostatnio A. Szymczakowa: *Szlachta sieradzka...*, s. 40.

[70] B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 75—105; tenże: *Dziedzice Koziegłów.* W: *Siewierz. Czeladź. Koziegłowy. Studia i materiały z dziejów Siewierza i księstwa siewierskiego.* Red. F. Kiryk. Katowice 1994, s. 260—268; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Doradcy Władysława Jagiełły...*, s. 203, 212; G. Klimecka: *Czy rzeczywiście „doradcy Władysława Jagiełły"...*, s. 229, 231; M. Antoniewicz: *Znaczenie zamku w Koziegłowach...*, s. 35—41; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 193, 201, 252, 255—56, 300; J. Sperka: *Szafrańcowie....*, passim. W dwóch ostatnich pozycjach omówione zostały ugrupowania: panów krakowskich (J. Kurtyka) i ugrupowanie królewskie (J. Sperka).

[71] Kompleks zarszyński w ziemi sanockiej omawia B. Śliwiński: *Lisowie Krzelowscy...*, s. 104.

służyć trzecie już małżeństwo Krystyna (2) z Katarzyną Szafrańcówną, zawarte przed 3 II 1430 roku.

Ponieważ historiografia nie znała do tej pory koligacji między Koziegłowskimi a Szafrańcami, wydaje się, iż niektóre utarte sądy dotyczące wydarzeń politycznych, w których brał udział Krystyn (2), należałoby zweryfikować, albo przynajmniej ferować je ostrożniej. Na przykład: 8 IV 1434 roku w Krakowie przed sądem królewskim doszło do ugody między Oleśnickimi a Melsztyńskimi w sprawie dotyczącej planowanego małżeństwa Zbigniewa, syna Jana Głowacza, marszałka Królestwa, i bratanicy Spytka z Melsztyna, Jadwigi z Książa[72]. Umowa ta jest powszechnie postrzegana w historiografii jako próba kompromisu między biskupem Oleśnickim a opozycją, wśród której Spytek z Melsztyna wyrastał na jednego z przywódców. Asesorami w sprawie byli: Zbigniew Oleśnicki, biskup krakowski, Spytek z Tarnowa, wojewoda sandomierski, Krystyn z Koziegłów, kasztelan sądecki, Piotr (2) Szafraniec, wojewoda krakowski, Sędziwój z Ostroroga, wojewoda poznański, i Jan z Czyżowa, kasztelan sandomierski. Z osób gwarantujących układ trzej pierwsi są zaliczani do tzw. ugrupowania oligarchicznego, pozostali mieli reprezentować ugrupowanie prohusyckie, Wielkopolan i dwór[73]. Wydaje się jednak, że nie wszystko jest takie oczywiste: Krystyn z Koziegłów — zaliczany do zwolenników Oleśnickiego — to nie tylko były szwagier biskupa (co było podstawą klasyfikacji), ale ówczesny zięć Piotra (2) Szafrańca.

3. Jeśli chodzi o związki Szafrańców z Koniecpolskimi czy z Koziegłowskimi, to należy widzieć je jako równe pod względem pozycji społecznej i ekonomicznej. Inaczej sprawa przedstawiała się z Chrząstowskimi, którzy — zarówno pod pierwszym, jak i drugim względem — odbiegali od panów z Pieskowej Skały. W tym przypadku łatwo trafić na ślady protekcji wpływowych Szafrańców wobec słabiej sytuowanej rodziny. Wydaje się, iż można zauważyć ją wobec synów Imrama z Chrząstowa, Mikołaja i Piotra, którzy byli najpewniej siostrzeńcami Piotra (2) i Jana Szafrańców[74]. Objęcie przez Mikołaja urzędów: miecznika krakowskiego w 1426 roku i stolnika krakowskiego w 1431, a 1430 starostwa sanockiego[75] (w momencie *apogeum* znaczenia Szafrańców u boku króla) należy wiązać ze wstawiennictwem wpływowych krewnych. Zapewne także protekcja Szafrańców zadecydowała o nominacji królewskiej na biskupstwo przemyskie Piotra Chrząstowskiego. Kiedy 20 III 1435 roku zmarł tamtejszy biskup Jan Śledź (herbu Doliwa), kapituła wybrała Franciszka z Orzka, dziekana lwowskiego i kanonika przemyskiego (herbu Świerczek). Na

[72] SPPP. T. 2, nr 2519.

[73] S. Gawęda: *Możnowładztwo małopolskie...*, s. 89; W. Dworzaczek: *Leliwici Tarnowscy...*, s. 148—149; A. Sochacka: *Jan z Czyżowa...*, s. 87—88; J. Kurtyka: *Tęczyńscy...*, s. 300.

[74] Zob. wyżej.

[75] UrzMp, nr 203, 424; UrzRus, nr 2547.

elekcję jednak nie zgodziła się rada królewska. W związku z tym młodociany król mianował Piotra Chrząstowskiego, herbu Kościesza (Strzegomia), prepozyta św. Floriana na Kleparzu i kanonika krakowskiego. Jak podaje Jan Długosz, w radzie królewskiej kandydaturę tę poparło kilku panów — jego braci i krewnych[76]. Piotr Chrząstowski — jak wspomiałem — był najpewniej siostrzeńcem Piotra (2) Szafrańca, wojewody krakowskiego. W związku z tym między innymi w wojewodzie Szafrańcu, jego synie Piotrze (3), podkomorzym krakowskim, oraz ich zwolennikach należy widzieć protektorów elekta przemyskiego[77].

4. Na koniec należy stwierdzić, iż dla wspomnianych rodzin zyski płynące z koligacji między nimi były — jak zazwyczaj w takich przypadkach — korzystne. Wzajemne wspieranie się w radzie królewskiej, w której Szafrańcowie wiedli prym w latach 1423—1433, wspieranie się w sądach, wzajemne poręczenia i udzielanie sobie pożyczek to sprawy, które zawsze były pochodną takich związków[78].

---

[76] DH. T. 4, s. 559—560; F. Pawłowski: *Premislia sacra, sive series et gesta episcoporum r. b. Premisliensium*. Cracoviae 1869, s. 99 i nn.; J. Kwolek: *Chrząstowski Piotr...*, s. 473—474.

[77] Piotr (3) Szafraniec jako podkomorzy krakowski wchodził do rady od 1431 r. Nominację Piotra Chrząstowskiego na biskupa przemyskiego zatwierdził papież 9 III 1436 r., wyświęcił go biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki 15 VIII tego roku w Pińczowie — zob. przyp. 76.

[78] Do rady królewskiej wchodzili z racji pełnionych urzędów m.in.: Jakub z Koniecpola — wojewoda sieradzki, Krystyn z Koziegółw — kasztelan sądecki, Mikołaj z Chrząstowa — miecznik krakowski, Szafrańcowie: Piotr (2) — podkomorzy krakowski, następnie wojewoda sandomierski i krakowski, Piotr (3) — podkomorzy krakowski i Jan — podkanclerzy, póżniej kanclerz i biskup kujawski. Pozostałe problemy zostały omówione w pracy J. Sperka: *Szafrańcowie...*, passim, tam zestawione źródła i literatura.